

SEVERI ANTIOCHENI

LIBER CONTRA IMPIUM GRAMMATICUM

Reproduction du N° 102 / *Syr.51* = *Scriptores Syri*, Series quarta.
Tomus VI, Versio. — *Severi Antiocheni liber contra impium Gram-*
maticum. Orationis tertiae pars posterior. Interpretatus est Iosephus
LEBON. 1933.

CORPUS
SCRIPTORUM CHRISTIANORUM ORIENTALIUM

EDITUM CONSILIO
UNIVERSITATIS CATHOLICAE AMERICAE
ET UNIVERSITATIS CATHOLICAE LOVANIENSIS

Vol. 102

BR
60
C5
v. 101-2

SCRIPTORES SYRI

TOMUS 51

—

SEVERI ANTIOCHENI
LIBER CONTRA IMPIUM GRAMMATICUM
ORATIONIS TERTIAE PARS POSTERIOR

INTERPRETATUS EST

IOSEPHUS LEBON

—

LOUVAIN
IMPRIMERIE ORIENTALISTE
L. DURBECQ
1952

RÉIMPRESSION ANASTATIQUE

LIBER
SANCTI MAR SEVERI
PATRIARCHAE ANTIOCHIAE
CONTRA IMPIUM GRAMMATICUM

ORATIO TERTIA
PARS POSTERIOR

CAPUT VICESIMUM ALTERUM

Quod etiam in iis, quae ad Nephaliū scripsi, apte usus sum exemplo medici; et quod quasi per concessionem permittere voces contradicentium et eos propriis eorum *vocibus* ad veritatem adducere, non cladis est, ut putavit iste simul impius et indoctus, sed sine controversia ingentis est victoriae.

At ego, hanc vigilantem et prudentem sollicitudinem eximiorum doctorum sectatus, dixi, in illis orationibus, quas ad Nephaliū scripsi: « Etiam si haec sententia: « In duabus naturis individuīs subsistit Christus post unionem » dicta fuerit a nonnullis ex antiquioribus doctoribus Ecclesiae, imo vel ab ipso Cyrillo, attamen postea reiecta fuit, quemadmodum et hanc sententiam: « Natura humanitatis passus est Christus », bene ab orthodoxis dictam, dici vetuit *Cyrillus*, adversus eos, qui divisionis morbo laborabant, consurgens; neque sic iis, qui in Chalcedone convenerunt, ullus relinquebatur apologiae modus, definientibus in duabus naturis individuīs Christum cognosci¹. » Nec quisquam posset patrocinium eorum suscipere dicendo nonnullos ex antiquioribus hanc ipsam *sententiam* dixisse, ubi semel sanctus Cyrillus medici more, attento morbo, prohibitionem ipsum *morbū* impugnantem statuit. Si vero nullus ex antiquioribus doctoribus videtur dixisse in duabus naturis individuīs subsistere Christum, omnes autem docuerunt duarum naturarum factam esse coniunctionem, id autem, quod

¹ Haec verba Severi graece leguntur *P. Gr.*, LXXXVI, 1848.

* p. 3. ex ea effectum est, unum esse ex duobus, non vero duo, * — sicut et divus Iulius dixit: IULIUS: « Proclamatur autem in eo hoc quidem esse creatum in unione increati, illud autem increatum in coniunctione creati, una natura ex utraque parte subsistente¹ », — quomodo extremae dementiae crimine rei non erunt ii, qui voces eorum indocte proferunt et dicunt: « En patres dixerunt hoc quidem esse increatum in Christo, illud autem creatum; ergo in duabus naturis dicimus subsistere unum Christum. » Audient enim a nobis: Dixistis ea, ex quibus unio *facta est*; duo enim sunt illa, nam unio ex duobus vel ex pluribus fit. Ergo addite etiam terminum unionis, item cum Iulio dicentes: « Una natura ex utraque parte subsistente ». Nolite ergo dicere duas naturas post unionem. Equidem ea, quae coniuncta sunt, duo sunt; at id, quod effectum est, unum *est* ex duobus. Audivimus enim et sanctum Cyrillum exemplum hominis nostri similis adduxisse, dicendo: CYRILLUS: « Proinde illae duae *naturae* iam non sunt duo, sed utraque unum animal absolvitur². » Patres ergo mentionem unionis duarum naturarum fecerunt, eum vero, qui ex ea subsistit, unum ex duobus *esse* sciunt, non duos.

Sed ex iis quoque, quae ad Nephaliū scripsi, partem cuius modo mentionem feci, in medium proferam; placuit enim Grammatico in indocto et impio libello *suo* illam etiam adducere et reprehendere. Scribitur autem sic: PATRIARCHAE *verba*, ex *orationibus* AD NEPHALIUM: « Neque mihi iterum dicas hac voce duarum naturarum nonnullos ex patribus usos esse; non enim *ea* usi sunt vestro sensu, etiamsi hoc assertioni concedamus.

* p. 4. Tempore enim sancti Cyrilli, * morbo vaniloquiorum Nestorii in ecclesiis grassante, plerumque vox reiecta est; nam ad morbos remedia. Ergo non possunt voces aliorum Patrum, si repariantur, — tanquam coniectura rursus hoc dico, — adversus sanctum Cyrillum proferri, qui contra morbum ingruentem remedium invenit; imo, plus dico: etiamsi ipsius Cyrilli sint voces antea dictae. Neque enim si eximius quidam medicus, exitiali morbo aliquam civitatem invadente, aquae potum prohibeat, potest aliquis, in medium progrediens, dicere ad illum: En medici patrum nostrorum aquae potum permittebant, imo tu ipse,

¹ H. LIETEMANN, *Apollinaris von Laodicea*, t. I, p. 187. — ² P. Gr., LXXVII, 245.

anno proxime praecedente, non interdicebas ne aquam bibere-
mus. Iure enim diceret ad illum: Stulte! Ergo non vides mor-
bum, cuius causa bibentibus aquam damnum accidit, sed ex
bona valetudine vis perniciosae conditioni normam consti-
tuere¹?

His autem addit optimus iste et ait: GRAMMATICUS: « Haec
revera sunt verba stulti. Etenim, quasi qui propheticum cha-
risma sortitus est, imo quasi qui omnium cogitationes scruta-
tur, ecce iam loquitur, dicens: « Etiamsi Patres usi sint voce
duarum naturarum, non tamen sicut vos *eam adhibuerunt*.
Illi enim sine reprehensione; vos autem dolose ea voce utimi-
ni. » Et deinde impudenter decertans, in mendacio plerumque
extollitur: « etiamsi verbo hoc concedamus »: non enim con-
cessit, ut ostendimus, sed invite et valde coactus confessus est². »
Vehementer quidem et strenue ostendisti * id, quod tibi placet, * p. 5.
o bone, cum locum Ambrosii per fictionem mutasti et cetera
impie excogitasti, sicut disputatio ostendit et iterum ostendet.
Postquam autem e tenebricoso tuo libello sustulisti proposi-
tionem, quae immundissimam sententiam ineruditione notat:
PROPOSITIO HAERETICORUM: « Quomodo non concedemus duas
naturas subsistere indivise post unionem³? », — quam sapien-
tissimus Cyrillus ut pollutam reiecit, dicens: CYRILLUS: « Ad-
versatur iterum nihilo minus propositio iis, qui dicunt unam
esse naturam Filii incarnatam, idque ineptum volentes osten-
dere, ubique conantur duas naturas subsistentes ostendere⁴ »,
— haec etiam ausus es impudentissime, sed prorsus ridicule,
explicare et scribere: GRAMMATICUS: « Dicit enim eos ubique
conari ostendere duas naturas subsistentes, et evidenter *intelli-
git naturas separatas*⁵. » At reprehendit amentiam tuam pro-
positio, quam abscidisti, quae clamat: PROPOSITIO HAERETICO-
RUM: « Quomodo non concedemus duas naturas subsistere post
unionem indivise⁶? », quam etiam ostendit eximius Cyrillus
adversari iis, qui dicunt unam esse naturam Filii incarnatam.
Iuste ergo, postquam ea, quae oculis omnium proponuntur, ab-
scidisti et tenebras sacrilegi furti circum te constituisti, me in-

¹ De textu graeco loci cfr *P. Gr.*, LXXXIX, 109 et 280. — ² Locum non
repperi. — ³ *P. Gr.*, LXXVII, 244. — ⁴ *Ibid.*, 245. — ⁵ Locum non repperi.
— ⁶ *P. Gr.*, LXXVII, 244.

sanire dicis, quemadmodum aliquis, in splendenti meridie palpebras suas claudens et voluntate sua in tenebris positus, putabit ceteros quoque non videre solem lucentem. Si enim ipsam propositionem non abscidisses, animadvertisses adversus eos, qui dicunt, sicut tu *dicis*, post unionem in duabus naturis individuis Christum subsistere, sanctum Cyrillum exsurrexisse et de illis dixisse eos prorsus supervacaneo asserere *Christum*

* p. 6. « natura humanitatis » passum esse * eisque interdixisse, medicinae causa, hac formula quae sane et absque malo sensu ab orthodoxis usurpabatur, ita ut dicerent: « Christus carne passus est », sicut Scriptura inspirata dixit¹. Tu vero dicis mihi me, tanquam propheticum charisma sortitum, putare me cogitationes tuas clare percipere, et confirmas a me antea aperte dicta, quae amentia censes, utpote destituta argumento rerum. Forsitan etiam iusiurandum tibi deferetur ut iuratus suadeas te non mala mente vel dolo dicere Christum in duabus naturis individuis subsistere post unionem. At neque prophetia indigeo, qua abscondita videam, neque investigatione circa tuas cogitationes. Dicit enim sacra Scriptura: « Divinatio in labiis regis; in iudicio autem non errabit os eius². » Regem autem explanationis dogmatum si quis sapientissimum Cyrillum dixerit, non censebitur a recto declinare: ipse protulit iudicium absque errore et dixit eos, qui dicunt post unionem in duabus naturis individuis subsistere Christum, adversari et repugnare iis, qui unam confitentur esse naturam Filii incarnatam, eosque valde dolose et supervacaneo legitimam vocem ab orthodoxis bene usurpatam dicere, scilicet « natura humanitatis » et non potius « carne » ut dicitur in Scriptura divinitus inspirata, *Christum* esse passum.

Nonne ergo, postquam illam prohibitionem constituit sapiens Doctor, quisquis asserit aliquem ex Patribus, vel ipsum Cyrillum dixisse in natura humanitatis passum esse Christum, velut ad defensionem eorum, qui in duabus naturis confitentur

* p. 7. * illum subsistere et supervacaneo dicunt in natura humanitatis illum passum, manifeste deprehenditur sedulae prohibitioni medici repugnans? Ipse enim dixit de iis, qui contra ipsum di-

¹ Cfr I PETR., IV, 1. — ² Prov., XVI, 10.

cebant: « Quomodo non concedemus duas naturas subsistere post unionem indivise¹? »: CYRILLUS: « Valde supervacaneo ergo dicunt *Christum* natura humanitatis passum esse, quasi illam a Verbo removeant et proprie seponant, ut duo intelligantur et non iam unum incarnatum et inhumanatum, illud ex Deo Patre Verbum². » Igitur, qui advocatus fit eorum, qui in duabus quidem naturis individuīs post unionem *Christum* subsistere impie confitentur, supervacaneo autem dicunt eum « natura humanitatis » passum, et in medium profert testimonia antiquorum doctorum, quae dicunt *Christum* « natura humanitatis » passum esse, — quod sanctus Cyrillus decrevit minime dicendum, cum vellet cohibere morbum eorum, qui impie confitentur *Christum* in duabus naturis subsistere et intelligi, — audiet, et valde recte, ipsum vesaniae morbum medico imposuisse prohibitionem ipsius vocis, quam ante morbum et ipse dicebat et qui ante ipsum *fuerunt* doctores et medici.

Itaque ego quoque, ad *Nephalium* verbum faciens et volens superabundanter devincere contradictorem, concessionis figura usus sum atque dixi: « Demus tō dicere in duabus naturis individuīs *Christum* subsistere, etiam ab antiquioribus, imo et ab ipso antea dictum esse. * Ponamus autem *Cyrrillum*, cum ad-^{* p. 8.} versus morbum sectatorum Nestorii pugnaret, hanc ipsam *formulam* prohibuisse, medici instar, qui vetat exitiali morbo oppressos bibere aquam. Numquid ergo recte diceret quis, post prohibitionem a medico factam, oportere aegrotantes utantur hac ipsa formula, quia ante morbum tum is, qui eam prohibuit, ea utebatur, tum ceteri quoque doctores et medici? Minime! Audiret enim iste id, quod recte quoad exemplum et imaginem aquae dixi: « Stulte! Ergo non vides morbum, cuius causa bibentibus aquam damnum accidit, sed ex bona valetudine vis morbidam conditionem ordinare. » Reprehensioni autem obnoxiam non esse, ut Grammaticus iste, divinis rebus minime imbutus et profanus, putavit, comparisonem doctorum cum egregiis medicis, qui aegrotantibus obsequuntur, et modo quidem infirmitati indulgent³ atque optata quaedam aegrotantibus saepe

¹ *P. Gr.*, LXXVII, 244. — ² *Ibid.*, 245. — ³ Conicio interpretem graece legisse: συγχωροῦσι τῇ ἀσθενείᾳ.

concedunt, modo autem ad accuratam sanitatis custodiam eos extollunt, — sicut sanctus Cyrillus fecit quoad Orientales, — indicavit rerum divinarum peritus Athanasius, qui in apologia pro Dionysio haec scripsit: ATHANASIUS: « Non autem oportet aliquis ea, quae per oeconomiam scribuntur aut fiunt, mala mente accipiat et ad propriam malam voluntatem detorqueat. Nam et medicus saepe ea *remedia*, quae aliquibus non videntur congrua, vulnere nonnullorum, ut ipse novit, adhibet, nullum alium ac sanitatem scopum habens. Sapientis quoque magistri

* p. 9. scopus hic est, ut nempe * pro ratione mentium eorum, qui instituuntur, doceat atque loquatur, donec eos ad perfectionis viam traduxerit¹. »

Hac autem figura concessionis solent doctores uti atque velut in agone superabundanter adversarium devincere. Cum enim lamentabiles Arii auxiliarii stulte et blasphemo sensu nomen «Pater» dicerept et vim ei adhiberent ad ostendendum illud esse designationem actionis, ita ut Pater intelligeretur agens, et Filius propterea effectus et creatus, non vero potius vera proles, Gregorius Theologus, postquam hoc absurdum et dolosum impietatis conamen, in prima oratione de Filio, reprehendit atque resolvit, ostenditque nomen « Pater » significativum esse verae et naturalis cognationis gignentis ad genitum, minime vero actionis, usus est etiam figura concessionis sicque perrexit: GREGORIUS NAZIANZENUS: « Sit autem, si placeat, « Pater » nomen actionis; ne sic quidem nos devincetis, sed hoc ipsum operatus erit Pater consubstantiale, etsi alioqui absurda est huiusmodi actionis opinio. Vides quomodo, dum malitiose decertare vultis, captiones vestras effugiamus². »

Cum autem *Gregorius* hoc dixerit et ex abundanti usus sit figura concessionis, et concesserit postulationem adversarii, dixeritque: « Sit nomen « Pater » significativum actionis, si placeat », poteritne aliquis ipsi verbo vim adhibere et temere contendendo asserere *Gregorium* dare Filium esse non prolem sed opus, et ad cladem abscondendam hoc adiungere: GREGORIUS

* p. 10. NAZIANZENUS: « etsi alioqui absurda *est huiusmodi actionis opinio », eumque, qui per concessionem dedit, quasi devictum irride-

¹ P. Gr., XXV, 488. — ² P. Gr., XXXVI, 96.

re et tuas, o Grammatice, vocular usurpare: «Non enim concessit, sed invite et valde coactus confessus est. Ita enim valida veritas ut etiam ab adversariis agnoscat¹ »? At nemo attenderet eum, qui figuram verbi per concessionem *prolati* assensionem, de-
5 ditionem et defectionem esse diceret; inspiceret autem *potius* quomodo quaestionem adversariorum prius diluisset et valide solvisset sicque ex abundanti concessionis figura usus esset.

Scito ergo, egregie Grammatice, me quoque, in duabus orationibus quas ad Nephaliū scripsi, postquam omnia effata
10 Patrum ab eo demonstrata in medium protulissem, et ostendissem quomodo dicta essent et potius sententiam impietatis impugnarent, quippe quae unum ex duobus Christum confiteri doceant, ex abundanti quidem figura concessionis usum esse atque dixisse: Demus tō dicere in duabus naturis unum Christum
15 post inexplicabilem unionem ab omnibus antiquioribus doctoribus dictum esse. At sapiens Cyrillus, nestorianae dualitati omnem aditum praecludens et morbum cohibere studens, illud prohibuit. Et addidi ne sic quidem veniam esse iis, qui prohibitionem contempserunt et in duabus naturis unum Christum
20 definierunt. Non enim possunt verba ceterorum Patrum, si quae reperiantur, — rursus per concessionem dico, — adversus sanctum Cyrillum proferri, qui grassanti morbo remedium invenit².

CAPUT VICESIMUM TERTIUM

* p. 11.

Confirmatur recte me dixisse non oportere, post inania Nestorii verba et cautiones sancti Cyrilli adversus impietatem atque *eius* prohibi-
25 tiones vocum, dicamus Dei Verbum hominem assumpsisse, vel Christum vocemus duplicem aut hominem deiferum, vel coniunctionem nominemus inexplicabilem unionem divinae oeconomiae. Reprehensio quoque compendiosa eorum, qui machinantur ut in duabus substantiis
30 definiatur Christus.

Peropportune autem cetera quoque apponemus, quae ab indocto Grammatico vituperata sunt, et ostendunt simul ignorantiam eius et impietatem et ineruditionem et imperitiam sacra-

¹ Locum non repperi. — ² Cfr. P. Gr., LXXXIX, 112.